

mokslas • menas • literatūra

DRAUGAS

ANTROJI DALIS / 1983

BALANDŽIO MĖN. 9 d. / APRIL 9, 1983

PART TWO - Nr. 70(14)

Šiame numery:

Lietuvos kankinių šventė.
Utopinės galvosenos bruožai.
„Lietuviai norime ir būt“ — vadovėlis lietuviškai nemokantiems.
A. a. kun. Stasio Ylos pamokslas buvusių kalinių suvažiavime Chicagoje.
Kazio Bradūno eilėraštis.
Gyvenimas atiduotas Dievui, Lietuvai ir jaunimui.
Lietuvių Rašytojų draugijos Maironio vardo premija įteikta Bernardui Brazdžioniui.
Vakaras su dailininku Antanu Tamošaičiu.
Šilbajoris ir Kavolis Chicagoje.
Nauji leidiniai.

Kertinė Parasė

Lietuvos kankinių šventė

Mūsų tautai, sustojusiai didžiųjų galybių kryžkelėje, kankinių niekada netrūko, bet jie ypatingai gausu pabiro po 1940 metų. Nebe po vieną kitą, nebe dešimtimis, bet šimtais ir tūkstančiais. Daug jų žinome, bet dar daugiau nuėjo, nukentėjo amžinai, lyg niekada nebuvę. Tiesybė, juos kartais prisimename. Prisimename, kaip kada kam ateina gera mintis, kaip kada kuris iniciatyvos žmogus suranda ryšio imtis darbo. Kai kada stabtelėjame ties jais prisimindami juos darysiančius keturiasdešimt pirmųjų metų birželio dienas. Jis dažniau prisimenamas tik todėl, kad tą dieną šaukas vyko mūsų pačių akys, ir jų prisiminimas dar ne vienam tebesukelia šurpuli, bet ten pasilikusieji yra pergyvenę daug šurpulingų dienų, tik mums jos nebe taip iškalbingos, kai kam net ir visiškai nebylios, nes pačių nepergyventos, todėl tolimes, nebegyvos, lengvai besivokiamos. O tokių dienų, savaitių ir mėnesių tikrai buvo. Buvo visam kraštui, buvo atskiroms vietovėms, buvo šeimoms ir atskiriems asmenims.

Nors teroro siaubas sukrečė didelį žmonių skaičių ar net ir visą tautą, bet pats kenijimas visada telkiasi tik viename asmenyje. Kai tuo pačiu metu kankinami tūkstančiai, kiekvienas iš jų savo kanciją kencia tik vienas pats, lygiai taip pat, kaip tada, kai yra paaimamas vienas ir kankinamas vienas. Šiuo atveju kankinamam kancijas pakelti gal net lengviau, nes jis jaučia, kad liko žmonės, liko draugai, liko artimieji, kurie žino, kad jis paimitas, kad kankinamas, žino, kad daugelis nori jam padėti, nori ištraukti iš budo lieo nasrų. Nors ir kencia, bet žino, kad nėra visiškai vienas. Tuo tarpu kai griebiami tūkstančiai, atskiras žmogus jų tarpe turi pasijusti nuostabiai vienišas, visų užmirštas. Taip juk ir yra. Kai ima po vieną, net mus pasiekia jų var-

dai, jų parašyti laiškai, jų pasakytos mintys, bet ką žinome apie tuos, kurie buvo imami tūkstančiais? Ką žinome apie tas šeimas, kurios ligi paskutinio nario mirė kankinių mirtimi? Nieko arba beveik nieko. Net pačioje Lietuvoje apie jas nieko nežino, nes nebėliu ko nė vieno gyvo, kuris galėtų apsaugoti savo artimųjų likimą.

Menkai tepažįstu Katalikų Bažnyčios tvarkymosi plonybes, bet galvon lenda mintis, kad reikėtų gauti vieną sekmadienį lietuvių kankinių šventei. Ji turėtų būti švenčiama tą pačią dieną visose lietuvių bažnyčiose. Mišių maldas ir kitus skaitymus reikėtų pritaikyti tai dienai. Net naujų kurti beveik nereikėtų, nes daugumą galima būtų surinkti tiesiai iš pačių kankinių laiškų ir pasisakymų. Juose juk yra tikrų aukos ir tikėjimo perli. Prieš Vatikano II susirinkimą apie tokias Mišias ir apie lietuvių kankinių šventę gal nebūtų buvę galima net ir pagalvoti, bet dabar, rodos, gal būtų galima net ir padaryti, tik to darbo turėtų imtis kas nors, turis didesnio svorio tose Katalikų Bažnyčios sferose, kurių kompetencijoje yra tokia šventė leisti. Čia gal labai daug sverti galėtų Kunigų vienybė ar vyskupas Deksnys, bet patį judėjimą tvirtinau galėtų pradėti Ateitininkų federacija per esamas lietuvių parapijas. Nemanau, kad atsirastų kur nors tokia parapija, kuri turėtų reikalui pritarę, nes tokia šventė stiprintų mus pačius, būtų didelė moralinė parama kenciančiam ir kovojančiam Bažnyčiai Lietuvoje. Be to iš tos šventės galėtų kilti ne tik dvasinė, bet ir reali parama nukankintųjų bei dabar kankinamųjų šeimoms, net ir šiuo metu įkalintiems, nes tą dieną visose lietuvių bažnyčiose galima būtų rinkti aukas tik tam vienam reikalui.

Pamąstykime ir spręskime.
Jurgis Jankus

Utopinės galvosenos bruožai

KĘSTUTIS SKRUPSKELIS

Tomo More'o *Utopija* (1516 m.) tai veikalas, savo vardą davęs ištisam literatūros žanrui. Utopinėje apysakoje aprašoma įsivaizduota, nesanti visuomenė, tokia, kokios iš tikro net ir būti negali. Ji aprašoma, daugiau ar mažiau paliečiant visas žmogaus visuomeninio gyvenimo puses: istoriją, ekonomiką, švietimą, kultūrą, politiką, gyventojų moralinę būklę. Ir trečia, utopinė visuomenė pristatoma, kaip tobulesiausia žmogui pasiekiamą santvarką. Kritikai ji gali atrodyti skurdi, pilna visokių negerovių, tačiau paties utopijos kūrėjo akimis žiūrint, tai būtų geriausia, ką žmogiškose ribose galima pasiekti. Bibliografų apskaičiavimu, vien anglų kalba yra paskelbta maždaug du tūkstančiai veikalų, kuriuos duotas apibūdinimas aptaria. Ypač yra turtingas devyniolikto šimtmečio galas, kada metinis vidurkis galėjo siekti dvidešimt penkis knygas.

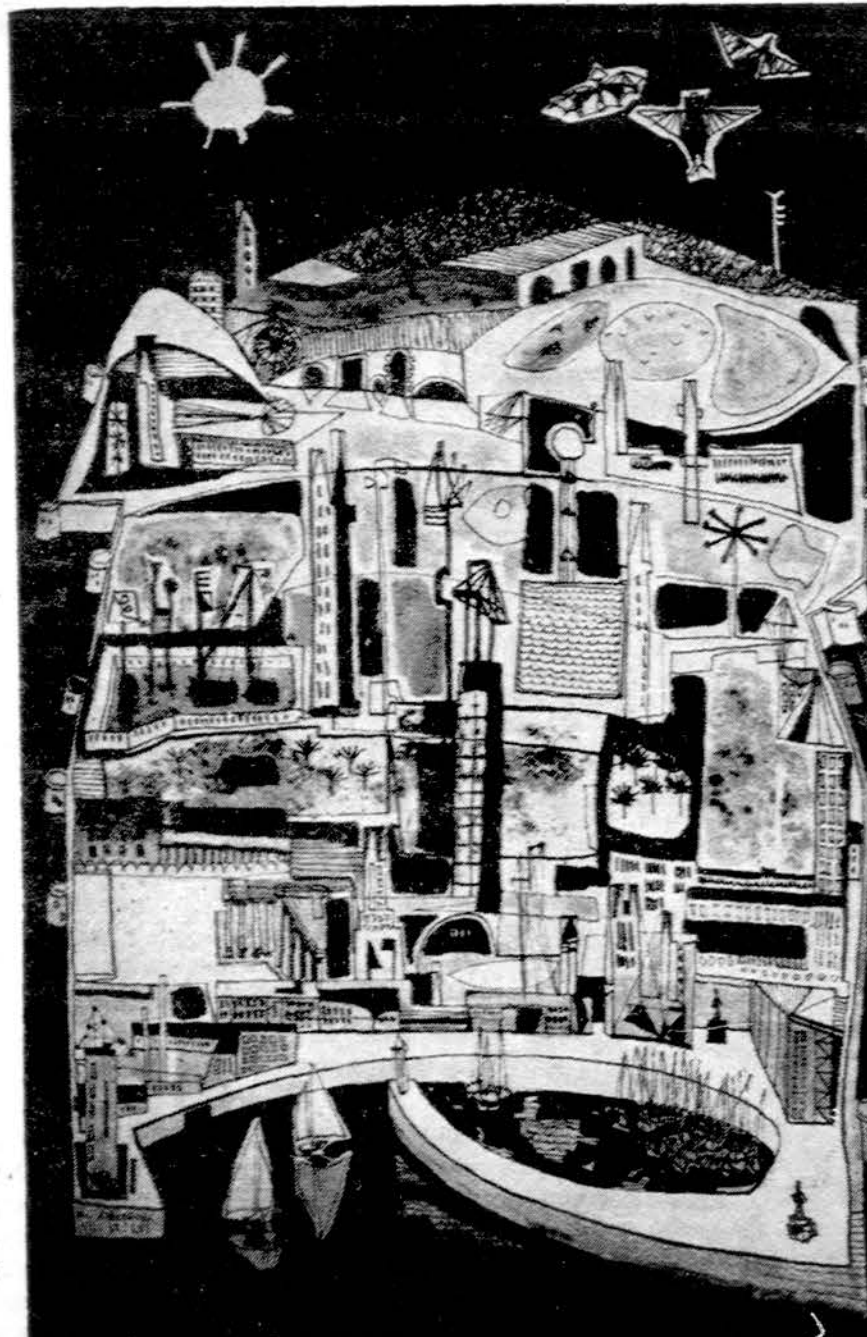
Utopinės galvosena neįsitenka literatūros ribose. Ji randama ir politinėje filosofijoje, pradedant Platonu ir baigiant mūsų laikų marksizmu. Tačiau politinėje filosofijoje utopinės galvosena dažnai yra slepiama, kartais net piktai įtikinėjant, kad jos nėra. Todėl yra sunkiau utopines tendencijas susekti filosofijoje, ir tokiu reikaliu nebeužtenka vien tik paties žodžio aptarimo. Tai ir būtų pagrindinis šio rašinio uždavinys: išryškinti tas žymes, kurios ženklina pačią utopinę galvosena, nekreipiant dėmesio į formą, kuria ši galvosena apibūdinama. Mėginsiu panašinti kelis utopinius veikalus, deja tik kelis, ir išryškinti jų bendras žymes:

bandysiu parodyti, kad utopijų kūrėjai samprotauja panašiai, nors jų sukurtos santvarkos ir būtų viena su kita nesuderinamos.

Pradžioje ir norčiau pabrėžti, kad utopijų esama labai įvairių, viena kitai prieštaraujančių. Ir tai neturėtų mūsų stebinti, nes kiekvieną veikalą riboja autoriaus asmeniškai pomėgiai ir jo gyvenamuoju laikotarpiu numatomos galimybės. Campanella, pavyzdžiui, nemėgo kosmetikos, ir už tai jo Saulės mieste besidazančioms moterims nukertamos galvos. James Fenimore Cooper labai neapkętė laikraščių: jo idilija sugriaua ugniakalnis, prasiveržęs spaudai atsiradus. Prieš šimtą metų žmonės negalėjo įsivaizduoti visų technikos galimybių, ir todėl to metu sukurtose utopijose vaizduojamos primityvios visuomenės. Nors kiekvienas mėgina vaizduoti geriausią, tačiau tas gerumas labai įvairuoja, nes vieno žmogaus rojus kitam yra pragaras. Net ir paties More'o atveju, dažnai nepastebime, kad mūsų akimis žiūrint, jo idealizuojamas gyvenimas būtų skurdus, nuobodus, prievartos persunktas.

More'o *Utopija* gimė, kada buvo iš pagrindų pertvarkyta krašto ekonominė sistema, kada Utopijos salos gyventojai atsisakė privačios nuosavybės ir pradėjo visomis gėrybėmis naudotis bendrai. Būtų gera čia trumpai prisiminti, kad veikalas užsimegza, kada vienas anglų teisininkas skundžiasi, kad Anglijoje vis lieka tiek daug vagių, nors kiekvieną dieną pakariami jų ištisi pulkai. Keliautojas Rafaelis jam atsako, kad vagių bus, kol vyraus privati nuosavybė. Dvarų savininkai, pramonieji gamindami vilną, plečia avių ūkį ir be darbo paleidžia buvusius nuomininkus ūkininkus. Prie jų jungiasi karo invalidai, nuskurdę dvarininkai. Ir ką tokia minia veiks, kaip ginsis nuo bado? Čia ir atsiranda pasakojimas apie nuostabią Utopijos salą, kur visi tiek pat dirba ir visomis gėrybėmis dalinasi. Kiekvienas savo gaminius nuveša į bendrus sandėlius ir iš ten parsineša, kas reikalinga. Tokiu būdu nė vienas nepersidirba, ir nieko niekam netrūksta. Laisvą laiką jie skiria muzikai, literatūrai, savęs lavinimui, o aukšą ir kitas brangenybes atiduoda vaikams pažaisiti.

Visai kitaip prie utopijos klausimo prieina vienuolis Campanella savo veikalė *Saulės miestas* (1623 m.). Tiesa, kad ir jis atsisako privačios nuosavybės, tačiau jo pagrindinis dėmesys krypsta į švietimą. Utopinė forma čia dengia kažką panašaus į pedagogikos vadovėlį, kuriame ypač keliamas vaizdinių priemonių reikšmė: Saulės miesto sienos išmargintos geometrinėmis figūromis bei žvaigždžių planais. Campanella išsvarbu, kad žmogus įžvelgtų tikrąją visatos esmę ir pagal tai tvarkytų savo visuomeninius santykius. Jo miesto valdovas pa-

Loic Dubigeon

Francis Bacon Naujoji Atlantidė.

vadintas metafizika ir valdo, nes yra pats doriausias ir išmintingiausias.

Dar kita linkme pasuko Francis Bacon *Naujoje Atlantidėje* (1627). Šis mokslo ir technikos apaštalas tvirtino, kad svarbiausia yra mokslo žinias pritaikyti ir technikos pagalba šalinti įvairias negeroves. Jo sukurtą utopiją valdo mokslų akademija, ir jų visas gyvenimas palenktas žinių rinkimui bei pritaikymui. Gal pats kraštutiniausias technikos sudieviniojas būtų anglas biologas, komunistas J.D. Bernal veikale *Pasaulis, duona ir velnias*. Bernalis randa, kad pats žmogaus kūnas yra labai prastas ir nepatinkamas įrankis. Iš vienos pusės, kūni reikiama daug priežiūros. Ji reikiama maitinti, nuplausti, apgrenti, taisyti tiek dažnai, kad beveik visas žmogaus gyvenimo laikas turi būti eikvojamas kūno tarnybai. Iš kitos, viską, ką žmogaus kūnas sugeba, daug geriau atlikti gali įvairūs aparatai. Žmogaus jauslės niekad neprilygs radiui ar telefonui; jo raumenys negalės varžytis su bet kokia mašina. Su laiku, žmogus nusipjaus visą savo kūną ir pasiliks vien tik smegenys, prijungti prie visokių aparatų. Idomu, kad stalinistinėje Sovietų Sąjungoje jis rado tokio išsivystymo užuomazgą, nes tenai mokslas tikrai yra vertinamas. Sovietijoje gimsta proto aristokratija, kuri sugebės atmeti moralinius prietarus ir žmogaus tolimęse evoliuciją racionaliai valdyti.

Šios trys ir būtų pagrindinės utopinio galvojimo kryptys: ar ekonominės reformos, ar filosofinė išmintis, ar technika, ir kartais, žinoma, visos trys iš karto. Speciau, kad marksistinėse utopijose paminėti visi trys motyvai: ir visuomenės pagrindinis pertvarkymas, ir pasitikėjimas technika, ir filosofinis įžvalgumas. Visus tris, pavyzdžiui, randame Markso 1844 metų rankraščiuose, nors technikos motyvą būtų šiek tiek sunkiau išskirti.

Ligi šiol minėjau utopijos kūrimo priemones. Dabar lai-

genys, prijungti prie visokių aparatų. Idomu, kad stalinistinėje Sovietų Sąjungoje jis rado tokio išsivystymo užuomazgą, nes tenai mokslas tikrai yra vertinamas. Sovietijoje gimsta proto aristokratija, kuri sugebės atmeti moralinius prietarus ir žmogaus tolimęse evoliuciją racionaliai valdyti.

Šios trys ir būtų pagrindinės utopinio galvojimo kryptys: ar ekonominės reformos, ar filosofinė išmintis, ar technika, ir kartais, žinoma, visos trys iš karto. Speciau, kad marksistinėse utopijose paminėti visi trys motyvai: ir visuomenės pagrindinis pertvarkymas, ir pasitikėjimas technika, ir filosofinis įžvalgumas. Visus tris, pavyzdžiui, randame Markso 1844 metų rankraščiuose, nors technikos motyvą būtų šiek tiek sunkiau išskirti.

Ligi šiol minėjau utopijos kūrimo priemones. Dabar lai-

F. THOMAS CAMPANELLA

Appendix Politica

CIVITAS SOLIS

IDEA

REIPUBLICA PHILO-SOPHICA

FRANCOFRTI

Typi Egenolphi Emmeli, Impericivero Godofredi

Tambachi, Anno Solis

M. DC. XXIII

Tommaso Campanello „Saulės miesto“ titulinis puslapis Tobias Adami Realis Philosophiae epilogisticae partes IV rinkinyje (Frankfurtas, 1623).

Tommaso Campanella

Thomas More

Bazelio laidos (1517 m.) Tomo More'o „Utopijos“ titulinis puslapis.

Utopinės galvosenos bruožai

(Atkelta iš 1 psl.)

prisiminti, kaip dažnai Stalino nusikaltimai buvo teisinami naujojo žmogaus atsidavimu būtinumui.

Utopiskai galvoti — tai manyti, kad žmogų galima perdirbti pagal nustatytas moralines normas, galvoti, kad žmogus yra grynas dvasinės būtybės, visu savo buvimu idealams palenkiamas. Gyvuliškos žmogaus prigimties atmetimas yra būtina utopijos statymo sąlyga. Šia prasme minėtasis Bernal'is buvo įžvalgesnis, nes jis aiškiau matė už kitus savo bendraminčius, kad gyvuliška būtybė su utopija nėra suderinama. Kiti autoriai būtų linkę šios tiesos nepastebėti, nors ir jiems jina galioja.

Gal pačius nuosekliausias bandymus žmogų performuoti pagal užsibrėžtus idealus randame vienuolynų istorijoje. Ir visos vienuolynų išgyvena sunykimo ir atsinaujinimo ciklą, nes vienos kartos laimėtas šventumo gabaliukas negali būti kitai kartai perduotas. Naujoji karta šventumo turės siekti iš naujo ir pradėti iš pat pradžių. Iš tikrųjų, net ir pats idealas retai pereina nesuteptas iš kartos į kartą. Visos šios pastangos susidūrė su gyvuliška prigimtimi ir sudužo. Iš šimtų galimų atkreipime dėmesį tik į dvi mūsų savybes. Gamtoje subrendęs gyvulys beveik visą savo laiką praleidžia miegodamas. Dažniausiai jis išjudina arba alkis, arba išgąstis. Žmogus elgiasi labai panašiai. Tiesa, mes esame žymiai komplikuočiau nei mūsų ryšys tarp potūmio ir veiksmo nėra toks aiškus. Tačiau ir mus kažkas turi išjudinti, ir tai padaro ar alkis, ar baimė, ar koks kitas akstinas, su jais artimai susijęs. Antroji savybė gyvulių tarpe gal rečiau užtinkama, tačiau ji, atrodo, priklauso mūsų biologinei prigimčiai. Net ir pats geriausias daiktas, per dažnai kartojamas, mum pradeda atsibosti. Kiekvienas mokytojas šį faktą gerai žino. Penktą, šeštą kartą kartojamas kursas ir patį mokytoją užmigdo. Geresnis mokytojas visada stengsis kaiti kaitę, įvesti naujos medžiagos, įvairinti dėstymo būdą. Su šiomis savybėmis galima kovoti, jų negalima visai išrauti. Kaip visa tai liečia utopijų kūrimą, pamatysime netrukus.

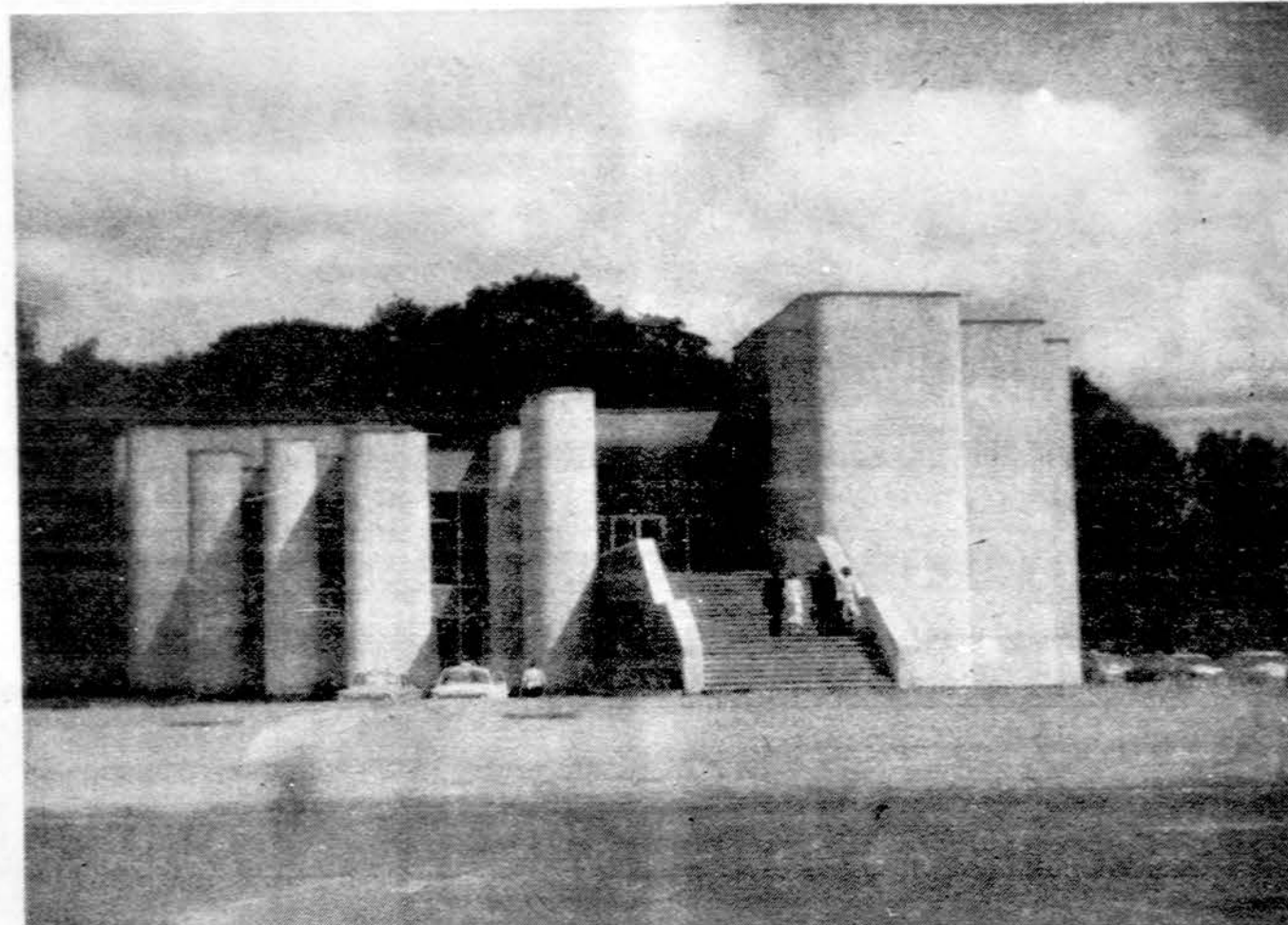
Kuo turėtų pasižymėti tas naujasis žmogus, kuo jis skir-

tųsi nuo mūsų pačių? Utopinė literatūra peržvelgus, išryškėja bent šios savybės.

Utopinis žmogus pasitenkina būtinybėmis ir nesiveržia į prabangą. Visai aišku, kad kitaip ir būti negali, nes prabangos vaikymasis perkrauna žmones darbu ir sukelia vaidus. Pasidavęs prabangai, asmuo nebeturi laiko kultūrai ir yra priverstas visą laiką su kaimynais varžytis. Todėl utopijos gyventojų poreikiai turi būti riboti ir nesikeičiantys. Utopijoje negali būti, kad vieno poreikio patenkinimas skatintų naujus, kaip tai yra mūsų tarpe. Todėl pirmieji utopijų kūrėjai skyrė natūralius poreikius nuo dirbtinių ir teigė, kad dirbtiniai poreikiai yra blogi, supuvusios visuomenės supuvę vaisiai. Dirbtinius, tam tikros santvarkos išaugintus poreikius, jie laikė prabanga.

Ir kiekvienas iš mūsų skiriamas prabangą nuo būtinybės. Tačiau mum tai yra visą laiką besikeičianti riba, kuri įvairuoja pagal asmenišką skonį, apročiū, besikeičiantį ekonominį pajėgumą. Dažnai ji keičiasi paprasčių paprasčiausiai todėl, kad vienas ar kitas daiktas atsibodo, įgriso. O utopijoje esama visai priešinga, ir ta riba yra pastovi, nesikeičianti. Ji negali svyruoti, nes išreiškia tam tikrą pastovų moralinį vertinimą. Utopijos salos gyventojams negali atsibosti visur tas pats drabužis, bendrume katilė virtas maistas, vienuoliškai rimtos pramogos. Niekad jiems nekyla velniška pagunda nuo kaimynų paslėpti geresnio vyko baką ar pasivažinėti oda muštu Mercedes. Kada prisiskaitome marksistinių polemikų prieš supuvusį kapitalizmą, ten randame labai daug kaltinimų, kad kapitalizmas žmogų naikina, jame ugdydamas prabangius poreikius.

Antra savybė. Utopinis žmogus dirba ne todėl, kad jam reikia gintis nuo bado, bet todėl, kad jis supranta moralinę darbo vertę ir jį mėgsta. Tai pabrėžia Campanella, norėdamas, kad kiekvienas dirbtų tik tą darbą, kuriam iš prigimties yra linkęs. Tai patį momentą iškelia Edward Bellamy veikale *Žiūrint atgal* (1888 m.). Čia kiekvieną kūdikį atidžiai seka jo tėvai, mokytojai, kaimynai, kad sužinotų, kur glūdi jo įgimti gabumai. Tik tas, kuris dirba darbą, kuriam iš prigimties yra pašauktas, savo darbą gali pasitenkinti. Jis gyventojai

Santuokų rūmai Vilniuje (archit. G. Baravykas).

dirba visų pirma iš pamėgimo. Kam tai per mažas akstinas, visada lieka patriotizmas ir jautama pareiga visuomenei. Ir Bellamy labai aiškiai pasako, kad teisingai sutvarkytoje visuomenėje niekas nedirbtų, baimės ar bado vertiamas. Čia užtenka tik prisiminti, kiek dažnai marksistai panašiai kalba. (Ir čia geriausias norus sugriaua senasis Adomas: Lietuvoje vietiniai garbės lentų nemato ir vertina tik prie jų jungiamus rublius).

Trečia savybė. Utopijas valdo aristokratijos ir visi tam pritaria. Aristokratijos mintis yra labai patraukli: ar valstybei nebūtų geriau, jeigu ją valdytų žmonės, kurie iš prigimties tam tinka, kurie nuo pat jaunų dienų tam yra ruošiami? Šis argumentas įtikino Platoną; jis vilioja ir daugelį utopijų kūrėjų. Sakytum, ligi absurdo šią mintį vysto James Fenimore Cooper'is (*Kra-*

teris). Jo idilija klesti, kol visi pripažįsta salos valdovo natūralų pranašumą. Deja, įsisteigia laikraščiai, iškyla demokratiniai šūkiai, ir dingsta žmonių pasitikėjimas savo valdovu. Tokia neteisėybė piketina pačią gamtą: prasiveržia ugniakalai, kyla audros, bangos ir visą nedėkingųjų koloniją sunaikina. Aristokratijos mintis taip pat slepiasi Lenino sukurtoje komunistų partijos sąvokoje. Komunistams yra lemta valdyti, nes jie vieninteliai supranta tikruosius žmonijos troškimus ir visą istorijos eigą. Visos aristokratijos panašiais žodžiais save teisinio.

Tai tik kelios pastebėtos savybės. Tikriausiai jų yra žymiai daugiau. Jos yra bendros beveik visoms utopijoms, ir jų dėka, manyčiau, būtų galima nustatyti marksizmo ir utopinės galvosenos tapatumą. Trumpos paskaitos rėmuose tegalima pristatyti tik

NAUJI LEIDINIAI

• Jean-Pierre Menthon, *LA LITHUANIE, PAYS ENTRE DEUX MONDES*. Informacinio pobūdžio prancūzų kalba 27 psl. leidinis, išleistas Paryžiuje 1982 metais. Kaina nepažymėta. Išleido Communauté Lithuanienne en France, Association Lithuanienne de Bienfaisance en France. Adresas: 7, Rue des Lions-Saint-Paul, 75004 Paris, France. Leidinis skirtas skaitytojams, supažindinti su Lietuvos okupacijos neteisėtumu ir dabartine politine padėtimi. Glaustai nušviečiama Lietuvos geografinė, lietuvių kalba — jos kilmė ir raida, Lietuvos istorija, religinio fakto-

riaus vaidmuo lietuvių tautos likime ir dabartinės sovietinės priespaudos pobūdis. Užbaigtoje rašoma: „Keturioliosios okupacijos metų neįstengė pralaužti lietuvių tautos patriotizmo ir tikėjimo. Kaip ir lenkai, kurių likimu jie ilgai dalinosi, lietuviai į savo ateitį žvelgia su pasitikėjimu. Istorija neužsibaigė 1940 metų rugpjūtį“. Primenama, kad nei Prancūzija, nei jokia kita Vakarų valstybė nėra pripažinusi sovietinės Pabaltijo valstybių aneksijos.

• *I laisvę* nr. 86 (1982 gruodis). Politikos žurnalas, leidžiamas Lietuvių Fronto Bičiulių triskart per metus. Redaktorius — Vacys Rociūnas, 7328 Midland Rd., Independence, OH. 44131. Administratorius — Jonas Prakapas, 14 Thelma Drive, Bakersfield, CA. 93305. Metinė prenumerata Australijoje, JAV ir Kanadoje — 7 dol., kitur — 5 dol.

Turinyje: A. P. Bagdonas, „Lietuvių Fondas“, Vytautas Vaitiekūnas, „Lietuvos vadavimo organizacija praeityje“, Vytautas Volertas, „Vienišas būriuose — Stasio Barzduko mirties metinėms“, Juozas Kojelis, „Metinis Vliko seimas“, V. Rociūnas, „Didysis rūpestis — lietuviškoji parapija“. Lietuvių Fronto Bičiulių 26-tosios stovyklos aprašas. Platus skaitytojų laisvų skyrius bei naujų leidinių apžvalga. Veda-majame akcentuojama rūpestis lietuviškąja spauda.

Karys nr. 1 (1983 sausis) ir nr. 2 (1983 vasaris). Leidžiamas kartą į mėnesį Karių veteranų sąjungos „Ramovės“ New Yorko skyriaus. Redaktorius — Zigmas Raulinaitis. Administratorius — Alfonsas Samušis. Adresas: Karys, 341 Highland Blvd., Brooklyn, NY 11207. Metinė prenumerata JAV ir užsienyje — 17 dol., pusei metų — 9 dol., atskiras numeris — 2 dol.

Moteris nr. 1 (1983 sausis — vasaris). Lietuvių moterų žurnalas leidžiamas Kanados Lietuvių katalikų moterų draugijos. Redaktorė — Nora Kulpavičienė, administratorė — B. Pabedinskienė.

Lietuviais norime ir būt

VACYS KAVALIŪNAS

Marija Danguolė Tamulionytė, *Lietuviais norime ir būt*. Vadovėlis lietuviškai nemokantiems. Iliustruotas Nijolės Palubinskienės. 394 psl. Chicago: JAV Lietuvių Bendruomenės Švietimo taryba, 1982. Kaina 20 dol. Vadovėliui pritaikyti *Lietuvių kalbos pratimai*, 236 psl. Kaina 3 dol. Užsakyti pas Švietimotarybos knygyno vedėją A. Kareivą, 6559 S. Richmond Ave., Chicago, IL 60629. Tel. 312-737-4246.

Geras mokyklinis vadovėlis — šviesus intelektualinis džiaugsmas ir mokytoji, ir mokiniui. Džiaugsmas, nes eini vis plėtojant ir į viršų kylančių kelių, pagrįstų subtiliai pajusta mokinio psichologija ir vis susitinkant su pažįstamu ir artimu jam pasauliu, vedančiu į vadovėlio turinį ir iš jo kylančios ir visą jį apimančios minties plotus.

Tokios mintys ir tokia nuotaika kyla susitikus su Danguolės Tamulionytės vadovėliu *Lietuviais norime ir būt*. Ir ko toliau eini jo nusagstytomis gairėmis, tuo vis labiau ir labiau džiaugiesi. O tu gairių — autorės jas nurodo įvadiname savo žodyje mokytoji — yra dvi. Tai pakeitimas ir įtraukimas.

Pakeitimo principo esmė — vaizdžiai ir mokinui suprantamu būdu parodyti, kaip kinta lietuvių kalbos žodžio — daiktavardžio, veiksmažodžio, būdvardžio — galūnės. Tai kelias į lietuvių kalbos linkniavimą ir asmenavimą, kurio anglų kalbos morfologija beveik nepažįsta.

Įtraukimo principo pagrindas — integrali ir nedalomą psichofizinę žmogaus struktūrą. Yra įgimta, susiduriant su išoriniu pasauliu — jo daiktais, spalvomis, garsais ir kitais fizinio pobūdžio aspektais, tą pasaulį pažinti. Tad ir *Lietuviais norime ir būt* kelias — įtraukti į dėstomąjį dalyką visus mokinio pojūčius: regėjimo, girdėjimo, paragavimo. O tai svarbu. Svarbu ir psichologiniu, ir ypač fenomenologiniu atžvilgiu: ko daugiau išorinio pasaulio reiškinį paličia vidinius mokinio plotus, tuo gilesnės žymes juose palieka. O tai, be jokios abejonės, padeda mokiniui ir geriau atsiminti ir aplamai susidaryti viso einamo kurso ryškesnį ir gyvesnį vaizdą.

Vadovėlio kelias, paženklinamas šiomis dviem pagrindinėmis metodinėmis gairėmis, laipsniškai veda į jo turinio plotus, kuris apima trisdešimt pamokų — tiek, kiek vidutiniškai yra šeštadienį lietuvinančių mokyklų. O pamokų sudaro keturiolika dalykų. Štai pavyzdys pirmosios vadovėlio pamokos turinys: abėcėlė, veiksmažodis „būti“, „lietuva“, „Pelytė, kuri mokėjo svetimą kalbą“.

Lietuvių kalbos gramatika, ypač tiems, kurie nuo mažens tėra kalbėję tik angliskai, nėra lengva. Ji ne tik gerokai skiriasi nuo anglų kalbos gramatinės sistemos, bet turi gana daug, ypač morfologinių momentų, kurie yra visiškai svetimi ir nepažįstami angliskajai. Bene svetimiausias angliskai kalbančiam mokiniui mūsų kalbos bruožas — daiktavardžių ir būdvardžių linksniai, jų galūnės, o drauge ir jų prasmės keitimasis, kurio nėra anglų kalboje. Tačiau *Lietuviais norime ir būt* ir šiuo sunkiu keliu eina suprantamai, grakščiai ir taip, kad ir tas kelias

nuo abėcėlės per vingiuotus linksnių ir veiksmažodžių laikų plotus ligi būdvardžių giminii gale darosi toks, kad mokinyse be didelio vargo ir be kančios gali suvokti gramatinę lietuvių kalbos struktūrą ir aplamai jos dvasią.

Tai pasiekti daug padeda ne tiktaiglaustas mūsų kalbos, o ypač linksnių galūnių keitimasis, paaiškinimas, bet ir gausios, o kai kur ir dinamiškos iliustracijos. Pavyzdžiui, parodyta žodžio „š-o-k-t-i“ asmenų galūnės, kurios visur parašytos ryškiais rašmenimis, pavieniai ir grupėmis šoka vaikais — jie čia parodyti sustojusie šokio judesys.

Vadovėlio turinio esmę sudaro — o tai jau nurodyta pirmosios pamokos plane — Lietuva. Čia mūsų tautos istorijos ir jos kultūros kelio momentai eina nuo priešistorinių laikų tolumų ligi šių dienų. Pačioje pradžioje — geografinė mūsų krašto padėtis, duodant ir Lietuvos žemėlapi, toliau — Lietuvos valstybės suvienijotas karalius Mindaugas, didieji kunigaikščiai ir patys svarbieji — šviesieji ir tamsieji — mūsų tautos istorinio gyvenimo kelio žingsniai. Čia ir patys ryškieji lietuvių tautos kultūrinio gyvenimo bruožai: religija, šventės, pomirtinis gyvenimas, ginklai, pilys ir pagaliau kasdieninio gyvenimo momentai. O galų gale ir tai, kas ir šiandien aktualu: sovietinė okupacija, krašto rusinimas, tikėjimo persekiojimas, lietuvių kova dėl religijos laisvės, organizacinis lietuvių gyvenimas svetur, spauda. Istorinė vadovėlio dalis gausiai iliustruota kultūrinį mūsų gyvenimą atskleidžiančiomis nuotraukomis. O tai, kaip ir visa kita, yra ir labai ryškus tautinio auklėjimo bruožas: pamatyti, pažinti, suprasti ir pamilti.

Pati paskutinioji kiekvienos vadovėlio pamokos dalis — literatūrinė. Ją sudaro grožinio pobūdžio skaitiniai: pasakėlės, žaidimai, dialogai, trumpi ir vaikui lengvai suprantami eilėraščiai. Aplamai tai, kas ne tik turtina mokinio kalbą, bet ir tai, kas savaime domina ir patraukia vaizduojamo pasaulio momentais — mintimi, o taip pat ir grožiu.

Kai kurie šių skaitinių momentai sukelia giedrą pedagoginį ir estetinį pasigėrėjimą ir džiaugsmą. Tokį kūrinių randame pačioje pirmojeje pamokoje. Tai „The Mouse That Knew a Foreign Language“. Tai iš tikrųjų labai grakšti pasakėlė, kurios abu personažai — ir katė, ir pelė — gerai pažįsta miel ir didmiesčio gyventojai. O jo turinys ir mintis kur kas geriau negu ilgti patriotiniai pamokslai bus suprantami vaikui ir artimi jo pasauliui. Juoba, kad ši pasakėlė, kaip ir visi kiti skaitiniai, eilėraščiai, o taip pat ir su vadovėlio organizacijai susijusi *Pratimų* knyga, iliustruoti dailininkės Nijolės Palubinskienės piešiniais: Katė, padidinta pelytės au, au, au, dumia kiek tik kojos neša. Pelytė maža, o kad didelė ir riebi. Ir spalvota.

O spalva, kaip ir garsas, nėra be reikšmės. Ji ne tiktaiglaustai žodiniame turiniui regima forma ir ne tiktaiglaustai forma puošia, bet daug giliau įveda į vidinio žmogaus pasaulio plotus, juos iliuminuoja ir žmogų dažnu atveju šviesiau nutiekia. Juoba, kad spalva yra gimininga šviesai, kuri savo prigimtimi veda į dvasines aukštumas. O ji čia intymiai susijusi su vadovėlio turiniu. Spalvos — ir jų tonų intensyvumas — čia labai įvairūs: mėlynos, žalios, rudos, geltonos, raudonos... Kartais net ir moteriškosios ir vyriškosios giminės daiktai čia skirtingos spalvos fone. Be jokios abejonės ir tai prisideda prie vadovėlio kelio, kurio eis mokinyse, grožio ir grakštumo. Ir tas kelias tuo būdu bus jam ir suprantamesnis, ir lengvesnis.

Aplamai, *Lietuviais norime ir būt* bus šviesus džiaugsmas tiems, kurie su juo susitiks ir jo keliu eis lietuvių tautos, jos istorijos, jos kalbos, jos kultūros plotus. Ir galbūt ne vienas, šio vadovėlio keliu eidamas, pajus: lietuviu noriu būt. Besigėrint ir besidžiaugiant šia gražiai išleista knyga, kyla nuširdus padėkos jausmas ir jos autoriui Danguolei Tamulionytei, ir JAV Lietuvių Bendruomenės Švietimo Tarybai, ją išleidusiai. O taip pat ir jos leidimą parėmusiems: Lietuvių Fondui, Petriui Tamulionui ir pačiai knygos autoriui.

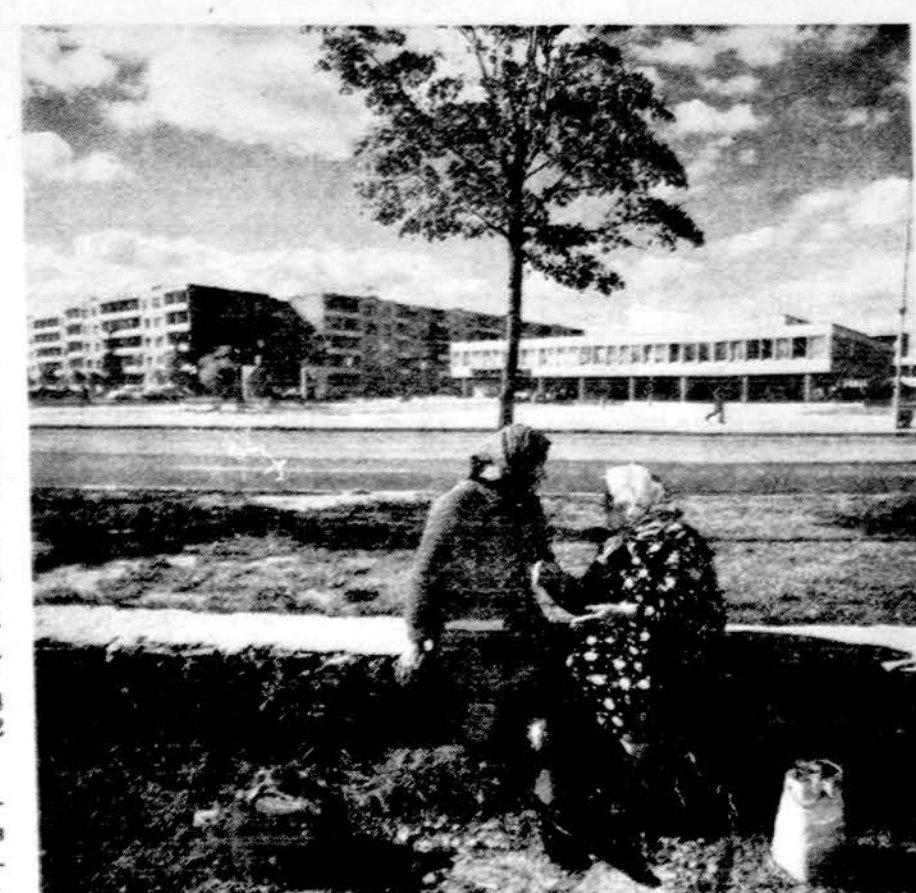

pačius griaučius temas, kurios visas įdomumas ir reikšmė slėptųsi detalėse. Iš tiesų, reikėtų daug citatų, pavyzdžių, sugretinimų. Bet visa tai turės palaukti kitos progos.

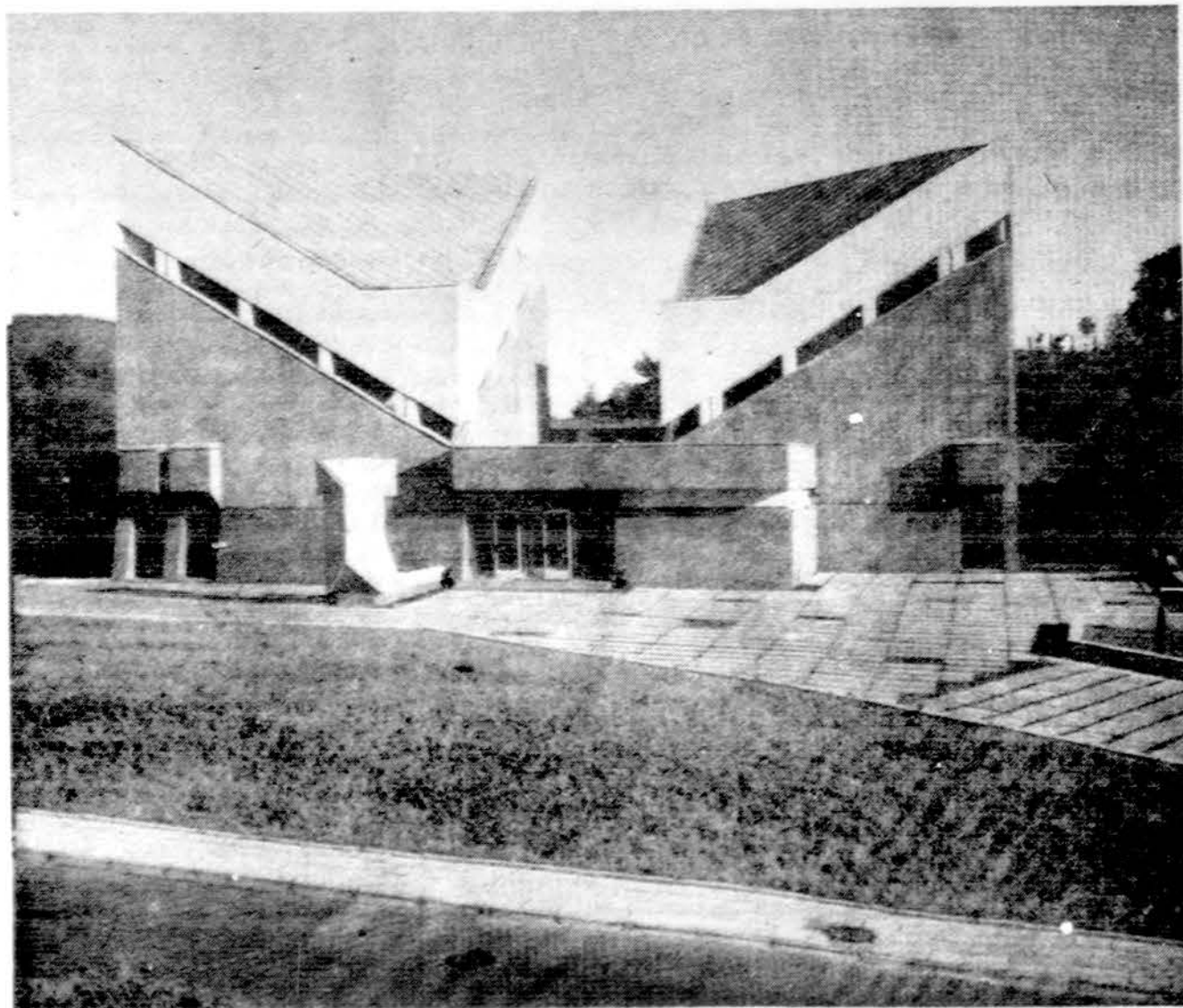
Adresas: 1011 College St., Toronto, Ont. M6H 1A8, Canada. Prenumerata metams 10 dol., vieno numerio kaina — 1,75 dol.

Laiškai lietuviams nr. 2 (1983 vasaris) ir nr. 3 (1983 kovas). Tėvų Jėzuitų leidžiamas religinės ir tautinės kultūros mėnesinis žurnalas. Redaktorius — Juozas Vaisnys, SJ. Administratorė — Aleksandra Likanderienė. Adresas: 2345 W. 56th St., Chicago, IL 60636. Telef. 737 — 8400. Metinė prenumerata — 8 dol., atskiras numeris — 80 centų.

Skautų aidas nr. 1 (1983 sausis) ir nr. 2 (1983 vasaris). Leidžia Lietuvių skautų sąjunga kartą į mėnesį. Redaktorius — Antanas Saulaitis, SJ, 2345 W. 56th St., Chicago, IL 60636. Administratorė — Malvina Jonikienė, 6346 S. Washtenaw Ave., Chicago, IL 60629. Prenumerata metams — 5 dol., pusei metų — 3 dol., atskiro numerio kaina — 50 centų.

Lazdynų gyvenamasis rajonas Vilniuje (archit. V. Cėkanas, V. Brėdikis).

Laidojimo apeigų rūmai Vilniuje (archit. C. Mazuras).

Juo arčiau Golgotos, juo arčiau prisikėlimo šviesos

Kun. Stasio Ylos pamokėlas per šv. Mišias už žuvusius nacių ir komunistų kalinimuose buvusių kalinų suvažiavime 1983 m. kovo mėn. 12 d. Chicagoje.

Vienas jaunas žmogus kartą klausė:

— Kas mano geriausi draugai?

— Tie, su kuriais kartu kentėjau, — atsakiau.

Kitą sykį paklausiau buvusį koncentracijos lagerio kalinį:

— Kas tavo geriausias mokykla?

— Dachau, — atsakė.

— O tavo? — klausė manęs.

— Stutthofas!

Yra daug ryšių — giminytė, darbas, kūryba. Bet niekas nesuriša taip stipriai, kaip bendra kančia. Jokia mokykla neišmoko žmogaus žiūrėti į gyvenimą prasmingiau ir vertingiau, kaip buvimas ilgiau ar trumpiau mirties aki-vaizdoje. Atkrinta tada daugelis menkavertybių bei tuštybių, kurių ieškom norma-liam gyvenime.

Mieli kančios draugai, patys brangiausi, ar nekyla jums klausimas, kodėl ir kaip mes išlikom gyvi ir dar gyvenam po tokio fizinio sunaikinimo? Kodėl, kai tiek daug kitų žuvo? Atsakymo nėra, bent aš nerandu pakankamai žmogiško atsakymo. Tai riu su Dievo apvaizda, kurios planuose dar turėjom atlikti tam tikrą vaidmenį. Kokį vaidmenį? Ar liudyti nežmonišką tikrovę, kokią susikuria tam tikros politinės sistemos? Ar patvirtinti kančios prasmę ir vertę žmogui bei tautai?

Daugelis vyresniųjų prisimenam Kauno karo muziejaus sodelyje, prie nežinomo kario paminklo, tokį įrašą: *Mes žuvom, kad jūs gyventumėte.* Ar gyventų tauta be aukų ir kančios, ar ji būtų tvirta ir atspari visokiai grėsmei? Kentėjo, kovojo ir žuvo prūsai. Panašiai žuvo jotvingiai. Užtai mes, lietuviai, pasidaram nepalaužiami ilgose kovo-se.

Mes prisikeliame ketvirtą sykį vis stipresni po baisių smūgių. Pirmasis didžiausias — 17 a. pusėje, kada 12 metų Maskva ir švedai sunaikino apie 40 % mūsų tautos. Atrodė mirsim, kaip tauta, o prisikėlėm. Antrasis smūgis po 30 metų karo ir didžiojo maro vėl pareikalavo 35% mūsų tautos aukų. Tauta vos vegetavo ir po 50 metų prarado savo nepriklausomybę. Dar bandė trim sukilimais nusikratyti vergijos ir atėjo trečias mūraviovinis smūgis, kada viskas buvo užgniauzta ir pats Lietuvos vardas visai ištrintas iš istorijos. Ir patekėjo *Aušra*, ir buvo naujos šviesos viltis, kol atvedė į nepriklausomybės atgavimą. Kaip staiga išaugo tautos jėgos — per trumpą palyginti laiką, kol pastarasis karas ir okupacijos išrovė ketvirtadalį tautos sunaikinimui. Atrodė mirsim, o žiūrėk, per trumpą laiką išaugo naujos jėgos — atsparios, herojiškos.

Kankinių kraujas visada buvo naujos gyvybės sėkla. Tai patvirtina ilgametė mūsų tautos patirtis. Viltis nemiršta, nors žmonės miryt. Beviltiškiausias tautos jėgos — per trumpą laiką išaugo naujos jėgos — atsparios, herojiškos.

Kankinių kraujas visada buvo naujos gyvybės sėkla. Tai patvirtina ilgametė mūsų tautos patirtis. Viltis nemiršta, nors žmonės miryt. Beviltiškiausias tautos jėgos — per trumpą laiką išaugo naujos jėgos — atsparios, herojiškos.

Kun. Stasys Yla (1908.I.5 — 1983.III.24) Nuotrauka Vytauto Maželio

kančia ir kovoja. Kančia mus išmokė ištverti...

Išmoko mūsų tauta ne tik ištverti, bet atleisti ir užjausti kitus kenciančius. Tai jau giliažmogiškas ir krikščioniškas bruožas. Žiaurumas ir kerštas yra kažkas gyvuliška. Mūsų tauta iškyla aukščiausiai. Jos kova šiandien telkiasi ne į kerštą, o į teisę ir teisingumą, teisę tikėti, jaustis žmogum, lygiu su visais.

Man vis kiliūva, kad šią kovą vadiname politinė ar tautine. Man regis, tai pirmoje eilėje yra žmogiška ir krikščioniška

kova. Dėl to kiliūva ir politinių kalinų vardas. Ar jie nėra pirmoji eilė sąžinės kaliniai — budrios gilios žmogiškos sąžinės... Kliūva ir tokios frazės, kaip „tautos pasipriešinimas“ arba rezistencija. Prieš ką gi mes rezistuojam — ar tik prieš pavergimą, ar fizinį tautos genocidą? Juk visu frontu stojam prieš melą, klaidą, žmogaus ir tautos sutrypimą, žudymus, istorijos klastojimus, sąžinės prievartavimus.

Tauta yra visuma, kaip ir žmogus. Tą visumą mes norim išlaikyti, ugdyti, praturtinti,

išskleisti. Kai mes kalbam vienos kategorijos žodžiais — politiniais ar tautiniais, susiauriname mūsų kovos ir kančios visumą bei prasmę. Susiauriname ir kitų akyse bendražmogiškos kovos reikalą ir duodam ginklą priešams, kad mes gi tik politiniai ar nacionalistiniai išsišokėliai, arba svetimos sistemos „šmeižikai“, už tai baustini ir persekiojami.

Nežinau kokių vardu — tiksliau ir taiklesniu tektų pavadinti dabartinę mūsų tautos kovą, kovą už visumos vertybes, kurios jau yra nebe vien mūsų tautos reikalas — kovą už tikėjimą, moralę, teisumą ir garbingumą, kultūrinį ir tautinį savitumą, už savos kalbos ir savo charakterio išlaikymą.

Rašytojas Jurgis Jankus siūlo švęsti tautos kankinių dieną. Turime Torontą „Tautos kankinių“ titulo parapiją. Kalbam ir rašom apie tautos martirologiją.

Gal tokios naujo — gilesnio titulo dienos proga kitaip prabiltume savo jaunesniajai kartai, kitokių atliepimų susilauktume ir iš pašaliečių, o svarbiausia patys labiau įsismelktume į mūsų tautos likimo gėlmę ir tas sąlygas, kurios prašosi ne ašarų ir dejuonių, o prasmingai ištverti ir save paruošti tvaresnei ir našesnei atečiai.

„Mes žuvom, kad Jūs gyventumėte“. Man vis kyla ir kyla klausimas, ar mes — toji įkaitų grupė Stutthofe — būtume išlikę, jei pirmieji vienuolika nebūtų atidavę savo gyvybės. Jų staigi mirtis privertė vokiečius kelti mus kitus, jau palaužtus fiziškai, iš darbų laukuose į biurus, o vėliau padaryti garbės kaliniais. Nei vienas nebūtume išlikę be šios brangios aukos. Prisiminkim žuvusius šiose Mišiose. Visus visuose kovos frontuose žuvusius. Jie yra mūsų tautos gyvybės ir atsparos laidas.

Kodėl, sakysit, šiame pamokėle ne žodžio apie Dievą? O kieno rankose mūsų ir tautos gyvybė ir būtis? Ir toji kova, kuri vyksta dabar Lietuvoje, ar nėra kova Dievo vardu ir už Dievo tvarką, atremti ją tiesą, gėrį ir meilę? Ar tai nėra kova prieš perversiją — morali-

nę perversiją, kuri dengiama valstybiniu ateizmu? Visa toji tautos atsparos savo šaknis turi tikėjime. Lygiai kaip kova prieš mūsų tautą yra atremti į bedievybę. Šito nereikia sakyti, užtenka jausti ir matyti.

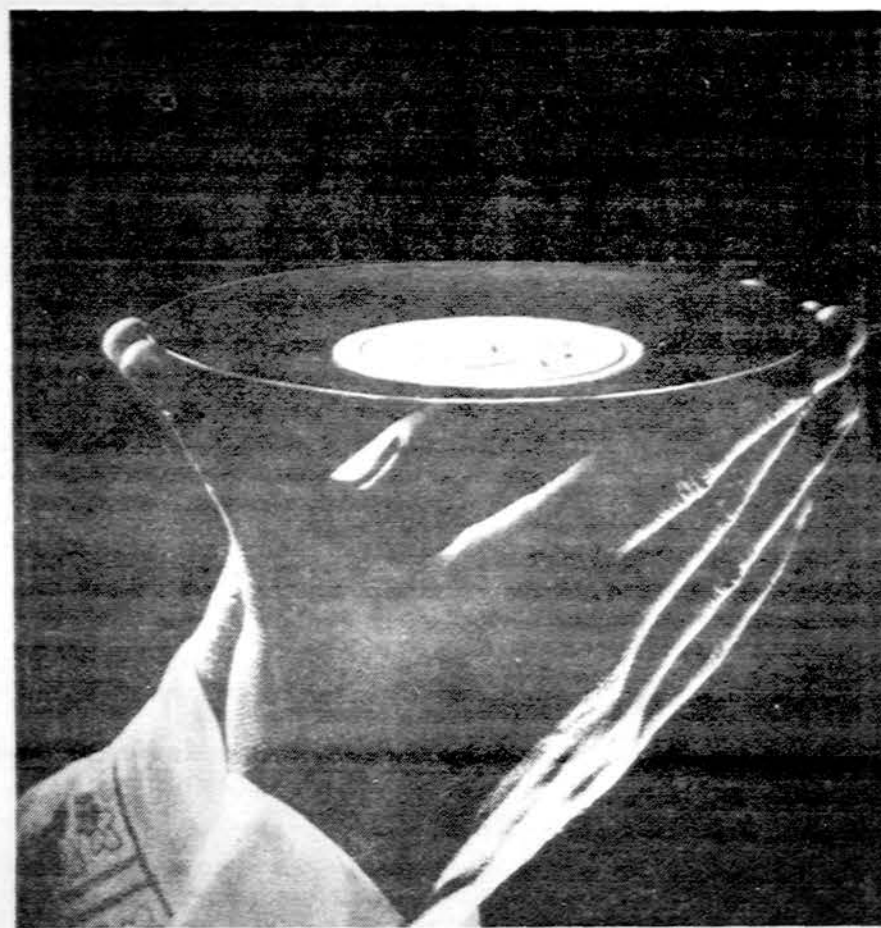
Prieš 10 dienų antrasis TV kanalas pateikė pasikalbėjimą su Wiesenthaliu, kuris tebeieško visame pasaulyje nacių nusikaltėlių prieš žydų tautą. Jis labai drąsiai ir tiesiai pareiškė, kad žydai ir krikščionys čia skiriasi. Krikščionys, girdi, lengva ranka taria: Ego te absolvo — Aš tave išrišu. O mes, ne. Atseit, vykdomė Senojo Testamento principą: dantis už dantį, akis už akį.

Kas tai yra, ar ne žmogaus įstatymas be Dievo? Paties žmogaus teismas savo nuožūra, savo asmeninio, tautinio ar grupinio keršto vardu. Taip elgėsi naciai rasės pretekstu. Taip ir komunistai — partijos titulu. Kristus atmetė aną žydų principą, kuris yra tapęs ir nacine, ir komunistine, ir visų gesterių praktika. Dėl to šis suvažiavimas pasisako prieš Amerikos sukurtą OSI štabą, inspiruotą žydų keršto moralės, ramstomą sovietų ir dirbtinai atakuojantį visą eilę nekaltų žmonių iš mūsų ir kitų tautų.

Čia ne vien politinis, bet pirmon eilėn moralinis reikalas. Jis neskaidrina moralinės atmosferos, tik ją daugiau nuodija. Šitie metodai dvelkia ne giliažmogiška ir ne krikščioniška dvasia, ne teisinga ir garbinga kova prieš tikrąjį blogį, kurio šaknys apglubusios pusę pasaulio.

Mes esam paskutinė buvusių kalinų generacija. Ar bekalbės kas po mūsų iš gyvo patyrimo čionai, laisvajame pasaulyje? Tegu mūsų žodis nebus šauksmas tyruose.

Daugelis mūsų greit pasitrauksim iš šios arenos. Kito tokio suvažiavimo nebesulauksim. Tai mūsų žodis — spėjau, paskutinis, kaip Vinco Krėvės žodis: laikykites tikėjimo! Laikykis tauta ir nederuok, ir nesiskusk, o tvirtink savo dvasines jėgas. Tavo prisikėlimas artėja. Juo arčiau Golgotos, juo arčiau prisikėlimo šviesos.

Nuotrauka Algimanto Kežio

Plunksnos bičiuliui

Atsisveikinimo žodis, pasakytas prie kun. Stasio Ylos karsto š.m. kovo mėn. 25 d. Chicagoje.

Kunige, plunksnos bičiuli,

Ką sakai taip tyliai?

Negirdžiu —

Gal širdy žodžiai guli,

Kaip akmenys, nebyliai.

Gal auką kėlusios rankos

Pailso nuo žemės naštos

Ir dabar žvaigždynus renka

Kaip akmenėlius brastos,

Kuria perbridai į kitą krantą...

Ką pasiėmėi, ką nešei?

Šiandien mums iš rankų krenta

Visa, ką parašėi:

„Laisvės problema“, „Matulaitis“, „Čiurlionis“,

„Siluva“, „Vardai ir veidai“,

Giesmės, idėjos, žmonės,

kaip apledėję žiedai,

Kūrybos kvapu apdūsti,

Jau žydi amžinai.

Ir jiems nei vėlu, nei anksti

Ir čia ir tenai...

Kunige, plunksnos broli,

Ką sakai, jau girdžiu...

Lenkiam galvas prieš tavo guolį,

Paklotą raštu ir žodžiu.

Kazys Bradūnas

Gyvenimas atiduotas Dievui, Lietuvai, jaunimui

JUOZAS PRUNSKIS

Tamsioje tautos kancijų naktyje Apvaizda atsiūnčia asmenybes, kurios kaip švyturiai rodo kelią, kuriuo prisilgtieji turi eiti, ir kaip stulpai palaiko, kad nepalūžtume. Tokia asmenybė buvo a. a. kun. Stasys Yla, miręs š. m. kovo 24 d. Chicagoje, turėdamas 75 m. amžiaus. Tai nepalaužiamas idealistas, kaip kitados yra buvęs Adomas Jakštas, tai didelio uolumo

kunigas, artėjęs prie Jurgio Matulaitio pavyzdžio, tai lakus poetas ir vaizdžių atsiminimų kūrėjas, kaip Mykolas Vaitkus, tai gilaus pasišventimo visuomenininkas, kaip buvo Pranas Dovydasaitis, tai kruopštus istorikas, panašiai kaip Antanas Alekna ar Zenonas Ivinskis, savo stiliumi artėjęs prie Juozo Eretto, tai gyvosios dvasios mintytojas, sekęs Stasio Šalkauskio pėdomis. Jo dailiosios kūrybos žėruojantieji posmai yra virtę gies-

mėmis ir dainomis. Tai mūsų jaunimo ideologas, gerai pažinęs naujų kartų psichologiją, tai sumanus organizatorius ir drauge toks mielas žmogus, kuris neturėjo asmeniškų priešų ir galėjo džiaugtis tūkstančiais draugų.

Kauno kunigų seminarijoje

Pažinau jį prieš 56 metus, kai dvejus metus atpylęs mokytojo tarnyboje 1927 m. įstojau į Kauno kunigų seminariją. Buvau su juo

tame pačiame kurse, sėdėjau tame pat suole.

Stasys buvo toks švelnus, mielas, draugiškas, paslaugus, nuširdus. Veiklus visuomenininkas ir abstinėtų draugijoje, o ir į laikraščius iš seminarijos pradėjo rašinėti. Apie dvyliką mūsų buvome susimėtę Sv. Tomo draugijėnų, susirūpinę vienas kitam padėti ugdyti charakterį, nešti daugiau vidinės ugnies į mūsų uždardus įstaigos gyvenimą. Čia buvo a. a. A. Lipnūnas, dabartinis vysk. A. Deksnys, prel. V. Balčiūnas ir kiti. Kai kurie iš mūsų buvę bibliotekos „tarnautojai“, tai galėdavome lengvai susimesti į tas uždardas palpas. Tokiu bibliotekininku buvo ir Stasys. Šiek tiek užsirdėvavo už mokslą susimokėti.

Jam, kaip gabiam, bet ne iš turtinųjų, seminarija vėliau partipino ir kitas tarnybeles: negociatoriaus (tarkino užsakyti perkamas knygas ir kitus reikmenis), o vėliau jis tapo ceremoniariumi — seminarijos pamaldų, apeigų tvarkytoju, skiriančiu klierikus bažnytiniam uždaviniai. Tie pašaliniai darbai jam nesutrukdė ne tik laikytis su kitais moksle, bet dar ir imti specialų teologijos kursą, kurį jis vėliau apvainikavo licenciatu, parašęs studiją apie lietuvių apologetinę literatūrą. Paskiau dar turėjo progos studijas pagilinti pedagogikos ir psichologijos kursais Filosofijos fakultete.

Profesorius

Kai mes 1932 m. arkiv. J. Skvirckas įšventino kunigais, kun. St. Yla, kaip žmogus naujos dvasios,

buvo pakviestas kapelionauti pa-
žangioje Marijos Pečkauskaitės
gimnazijoje, o netrukus — profe-
soriauti toje pačioje seminarijoje,
kuria buvo baigęs: dėstyti sielova-
dos kursą. Tačiau jaunam, pilnam
energijos ir sugebėjimų kun.
Stasiui to buvo per mažai. Jis dar
tapo plačiai skaitomo „Mūsų laik-
raščio“ religinio-ideologinio sky-
riaus redaktoriumi, dirbdamas su
pagarsėjusiu rašytoju, dramatur-
gu J. Grušu. Kun. Stasys ėmė plačiai
reikštis savo studijiniams
straipsniais žurnaluose, o ir atski-
rais leidiniais: Pasiryžėliai
ir laimėtojai, Priešmo-
kyklinis auklėjimas, Mergaičių pa-
saulis, Laisvamanybė Lietuvoje,
Laisvės problema, Krikščionybės
įvedimas Lietuvoje, Komunizmas
Lietuvoje, Kaimas ir miestas šių
dienų pastoracijoje, Siauroji ir pi-
loji katalikybė, Dvasinė kaimo
krizė, Dabarties žmogus, Nerami
dabartis ir ateities perspektyvos
(bolševikų konfiskuota), Ateina
naujas kunigas, Meilė, Lietuva
brangi. Kelionės po vakarų Euro-
pą jam vis davė naujų įkvėpimų.
Jis buvo išvykęs ir į Grenoblį pa-
sistobulinti prancūzų kalboje.

„XX Amžiaus“ gimimas

Gyvendamas Kaune, dėstyda-
mas seminarijoje, kuri buvo Teo-
logijos fakulteto padalinys, jis su-
artėjo su jaunais mūsų laikinosios
sostinės intelektualais, naujos
dvasios profesūros nariais, kurie
buvo studijavę vakarų Europos
mokyklose, grįžo su nauju patyri-
mu ir naujais užmojais. Jie pažino
naujus Vokietijos, Prancūzijos,
Italijos katalikų polėkius, jų lite-
ratūrą ir periodiką ir norėjo kaip
galima daugiau šios dvasios inė-
ti ir į Lietuvos gyvenimą. Tam da-
vė progos plačiai užmojų Juozo Ke-
liočio suorganizuotas naujas

žurnalas: „Naujoji Romuva“. Bet
mūsų jaunieji entuziastai ilgėjosi
kažko daugiau. Svajoję apie nau-
ją laikraštį.

Kaip tik pasitaikė proga. Kata-
likų dienraščio „Ryto“ redakto-
rus prof. L. Bistras tautininkų vy-
riausybės buvo suspenduotas nuo
tų pareigų. Patyręs apie jaunųjų
mūsų intelektualų svajones, jis ir
pasilė perimti dienraštį. Berods,
kun. Stasys pasiūlė ir naują dien-
raščio vardą: „XX Amžius“, pagal
Belgijojėjusį panašų leidinį. Šio
dienraščio priešininkai atsistojo ko-
lektivas: prof. J. Brazaitis, dr. J.
Grinius, dr. Pr. Dielininkaitis,
prof. Ant. Maceina, dr. Z. Ivinskis,
kun. St. Yla. Visi didelių ga-
bumų, mikliai plunksną valdą
žmonės, bet visi užimti savo tie-
sioginėm pareigom. Tada, kun.
Stasio pasiūlymu, buvau aš
itrauktas į jų tarpą, kaip pastovus
nuolatinis redaktorius, o jie kiek-
vienas atėidavo po savaitę ar po
antrą, neimdami atlyginimo, iš ei-
lės talkinti, patarti, vadovauti.

Atėidami su naujomis idėjomis,
įtraukdami savo pažįstamų ratelį į
bendradarbius, labai prisidėjo
kad katalikų dienraštis, anksčiau
savo tiražu buvęs paskutinėje vie-
toje, dabar iškilo į pirmą, gauda-
mas telefoninius pranešimus iš
Romos, Berlyno, Stokholmo, Ri-
gos, Varšuvos ir kitų vietų paga-
laiko aktualijas. Buvau liudininkas
viso to kolektyvo nuostabaus
pasišventimo, ryžto, naujų idėjų ir
užmojų ieškojimo, ištikimumo prin-
cipams ir ryžtingumo Lietuvos pa-
žangėjime.

Kun. Stasys Yla, plačiai supras-
tos pilnutinės katalikybės skelbė-
jas, ne visada buvo prie širdies
konservatyviam arkiv. J. Skvirckui.
Užtat kun. Stasys hierarchi-
joje karjeros nepadarė, nors, jei
(Nukelta į 4 psl.)

Kun. Stasio Ylos laidotuvių iškilmėse Chicago ateitininkai š.m. kovo mėn. 26 d. prie Mergelės Marijos Gimimo parapijos bažnyčios. Nuotrauka P. Maletos

Gyvenimas atiduotas Dievui

(Atkelta iš 3 psl.)

būtų reikėjo balsuoti naujesiems kunigams ir pasauliečiams intelektualams, jis būtų buvęs išrinktas vyskupu.

Bolševikų okupacijoje

Tokių šviesių viltų rodantis Lietuvos dvasinio gyvenimo vystymasis susilaukė sunkaus smūgio: bolševikų okupacijos. Prasidėjo areštai. Iš mūsų tarpo pagrobė dr. J. Leimona, dr. J. Pankauską, dr. I. Skrupskelį. Vysk. V. Brizgys, sušikvietęs mūsų būrelį, pabrėžė reikalingą išsaugoti nors kiek intelektualų ir paskatino mus nerti į vakarus. Vėliau kun. Stasys, dr. J. Grinius, Z. Ivinskis, J. Brazaitis susimetę į berods, Kulautuvos vasarietę, nusprendė, kad būtina reikia gelbėti pirmą eilę tuos, kuriems gresia pavojus ir kurių darbas Lietuvai bus svarbus užsienyje. Į tą grupę buvau įtrauktas ir aš. Jų turbūt, pirmiausia kun. Stasys) pasiūstas moteris vidurnaktį atvyko 130 km į provinciją, į mano tėviškę, atveždama potvarkį: paskutinis momentas, bek.

Su mirtiniais pavojais prisiveržęs per sieną, Gleisgarbeno lagerį, Rytprūsioje, jau atradau kun. Stasį, dr. Maceiną, J. Butėną ir daug kitų artimųjų. Išsiveržė iš lagerio, pasiekė Berlyną. Čia buvome trys lietuviai kunigai: kun. Stasys, a. a. kun. K. Barauskas ir aš. Buvo aišku, kad bent dviems reikia judėti toliau, o bent vienas turi likti lietuvių pabėgėlių sielovadai. Kadangi kun. Stasys buvo sielovados dėstytojas, jam pasiūlėme pasilikti, su kuo jis noriai sutiko.

Stutthofio lagery

Už tat jam teko laimėti anksčiau sugrįžti į Lietuvą. Bet ir vokiečių okupacijoje jis pasiliko toks pat aktyvus. Naciai jį su apie 50 kitų „avežė“ į Stutthofio stovyklą (1943 m. kovo mėn.). Nepaprastai sunkūs dveji to lagerio metai yra vėlonio aprašyti knygoje „Žmonės ir žvėrys dievumiškame“, kuri išversta į anglų kalbą. Apie kacetininkus sunkumų kun. Yla prabilo ir eilėraščių rinkinyje „Sutryptame kely“ (parsišaukdamas Yluvo slaptyvardžiu).

Antrojo bolševikų antplūdžio vėl išbėgęs iš tėvynės, kun. Stasys, kaip autoritetingas sielovados specialistas, buvo pakviestas į tautinės delegacijos vadovaujamą a. a. kan. F. Kapočiaus, įstaigą, kur tapo sielovados patarėjas ir spaudos skyriaus vedėjas. Jausdamas reikalingą išlaikyti lietuvių kunigus ir kitus jungti periodiniu leidiniu, ėmėsi „Lux Christi“ žurnalo redaktoriaus pareigų. Pradėjo ruošti modernių maldaknygių leidinius, liturginius tekstus, įveddamas kitose tautybės pastebėjus religinius laimėjimus, kurdamas religinę terminiją, tuo reikalu palaikydamas ryšį su kalbininkais ir net išleisdamas specialų leidinį.

Kūrybos polėkiai

Kai dauguma tremtinių patraukė į Ameriką, delegatūros žmonės taipgi turėjo emigruoti. Kun. Stasys, atvykęs 1950 m., buvo pakviestas kapelionu į Putnamą. Nekalto Prasidėjimo seselės — giliai lietuviškos dvasios. Jam susidarė šilta atmosfera. Vienuolijos nušalume atsirado palankios kūrybai sąlygos. Čia pat įkurtas Alkos muziejus su periodikos rinkiniais bei knygomis sudarė neblogą sąitinį. Čia ir atsirado vėlonio kūriniai: Ateitininkų vadovas, Moderni mergaitė, Dievas sute-mose (religijos psichologijos knyga, atremta į lietuvių išgyvenimo pavyzdžius), Tikiu Dievą, Šiluvos istorija, Vardai ir veidai, Vardan Dievo, Jurgis Matulaitis, o jo lietuviškųjų tradicijų pomėgis išsiliėjo albuminiame leidinyje: Lietuvių šeimos tradicijos. Dažnai buvo ir jo straipsniai žurnaluose ir laikraščiuose.

Išsibūjavęs jis dirbo kietai. Tarp pundelio jo laisvų, pasiekusių mane, yra rašytų pirmą valandą nakties. Kitu kartu straipsnio paprašytas, jis priminė, kaip perkrautas darbu, ir rašė: „atleisk man šį kartą, pasigailek“.

Net gydytojai jį ragino imtis kokios atvangos, ir taip jis ėmė ritinti akmenis, sumūrydamas „Mindaugo pilį“, įtraukdamas į jos papuošimą ir kai kuriuos menininkus.

Veidu į jaunimą

Ilgas valandas pašvęsęs kūrybai, jis nepasilikto tik kabinėtinis žmogus, užgules studijų stalą. Jis yra drauge ir visuomenininkas.

kas. Anot jo: — Kas bendrauja su visais, nebijo realaus darbo, tas savaime išlaiko dvasios pusiausvyrą. Tam sunku iš akių pamesti visumą.

Besimišlodamas mūsų tautos ateitimi, jis ypač nukreipė dėmesį į jaunimą, susidomėdamas skautais ir ateitininkais. Viena iš laisvų jo man rašė: — Neužmiršk ypač ateitininkų, jų reikalų ir jų misijos. Čia mūsų visų skola tam sąjūdžiui, kuris mus ugdo, įkvėpė.

Ir jis planavo kursų, stovyklų programas, gausiai skaitė paskaitas. Nebūdamas taip labai pririštas prie tiesioginių pareigų, ištrūkdavo į Dainavą ir kitas stovyklas, gausiau dalyvaudavo suvažiavimuose. Jį pamilo ir jaunimas, ir jų tėvai. Jo žodis buvo brandus tiesos mintimis, ideologiškai karščiu, poetiniu vaizdingumu. Jis švelnaus būdo, gana elegantiškų manierų. Jo kūrybiniai polėkiai buvo apvainikuoti prof. Šalkauskio premija, kurią jis, vadovaudamasis idealistine jaunimo meile bei pasiaukojimo dvasia savajai tautai, atidavė krikščioniškos kultūros ugdymo reikalui.

Iniciatyvos židinis

Nepamirštinas jo ir organizatoriaus talentas. Švenčiant karaliaus Mindaugo sukaktį, jis surado mecenatų, sujungė dailininkus ir taip atsirado dail. A. Varno „Mindaugo vainikavimas“, dail. A. Valeškos ir kitų kūriniai. Tas polinkis į meną gal jį paskatino ir ruošti leidinį apie Čiurlionį, kurio paskutinę redakciją užbaigiant jį ir užklupo mirtis. Daugelis jo idėjų tapo įkūnytos lietuvių koplyčiose Vatikane ir Washingtone, o ir ruošiantis šv. Kazimiero jubiliejui, jo įtaigojimai rado vietos.

Pavojingi signalai

Ir vis dėlto amžiaus našta, darbų gausa ėmė daryti savo. Kaceto įtampa jam piršo rūkymą, kurį jis ėmė stipriai mažinti, bet dar nebuvo spėjęs visai nutraukti. Kraujagyslėse ėmė rasti užsikimšimo žymjų. Kojose jau buvo įdėtos dirbtinės stambios kraujagyslės, kurias organizmas tarpino. Kai jį aplankiau šiemet vasario 14 d., jis dar buvo labai guvus, pilnas naujų darbo planų, tačiau suminėjo, kad kraujagyslių užsikimšimai sunkina vaikščiojimą. Gydytojas sakė, dar nebus daroma operacija, kol galės ne per sunkiai nueiti bent du blokus...

Atvykęs į politinių kalinių suvažiavimą Chicagoje, dar buvo aktyvus. Aukojo šv. Mišias, pasakė pamokslą, bet vakarais jau pakildavo temperatūra, imdavo drebulys, o jis dar vis dirbo prie rankraščio. Pagaliau teko gultis į Loreto ligoninę, kur pratrūko dirbtinė gysla, kraujas užliejo organizmą, kad nė rūpestinga dr. P. Kisieliaus globa nebegalėjo išgelbėti.

Mirdamas jis paliko plačius kūrybos lobius, šviesaus idealizmo pavyzdį, šventą atminimą. Ir taip labai buvo prarastas būrelis to įtakingojo „XX Amžiaus“ kolektyvo žmonių. Dr. Pr. Dielininkaitis mirė 1942 m. balandžio mėn. 6 d. Lietuvoje, persislaides, dr. I. Skrupskelis žuvo 1942 m. gruodžio mėn. Vorkutoje, dr. Z. Ivinskis mirė vėžiu 1971 m. gruodžio 24 d. Vokietijoje, prof. J. Brazaitis mirė širdimi 1974 m. lapkričio 28 d. Bostone, dr. J. Grinius užmerkė akis 1980 m. lapkričio 10 d. Vokietijoje širdžiai suslubavus, kun. Stasys Yla užmigo amžinu miegu 1983 m. kovo 24 d. Chicagoje. Iš ano kolektyvo belikome tik du: prof. A. Maceina, 75 m., ir kun. J. Prunskis, 75 m. Ir mes pasirengę artėjant laikui, išvykti ten, kur mūsų laukia kun. Stasys ir kiti mūsų bendrų užmojų broliai.

Elena Bradūnaitė aptaria Antano Tamošaitio naują knygą „Lithuanian Easter Eggs“ Jaunimo centro kavinėje š.m. kovo mėn. 18 d.

Bernardas Brazdžionis

Nuotrauka Vytauto Maželio

Lietuvių Rašytojų draugijos Maironio vardo premija, minint jo 50 metų mirties sukaktį, teikiama Nelės Mazalaitės-Gabienės, šių metų kovo mėn. 11 d. buvo paskirta mūsų žymiajam poetui Bernardui Brazdžionui už jo eilėraščių rinkinį „Vaidila Valiūnas“. „Vaidilos Valiūno“ ciklą poetas kuria jau daug metų. Spaudoje iki šiol teko skaityti tik retas jo ištraukas arba girdėti poetą deklamuojant iš šio rinkinio literatūros vakaruose. Tirkimai ir labai laukiama, kad šis premijuotasis poeto veikalas netrukus bus išleistas atskira knyga.

Vakaras su dail. A. Tamošaičiu

Šių metų kovo 18 d. penktadienio vakare Jaunimo centro kavinėje Tautodailės institutas suruošė pobūvį, kuriame buvo supažindinta su svečiu iš Kanados, dail. A. Tamošaičiu, lietuviška margučiais.

Tautotyrininkė Elena Bradūnaitė, atvykusi iš Washingtono, kalbėjo apie Velykų kiaušinius, kaip jie yra marginami visuose pasaulio kraštuose. Tų visų pasaulio kampų gyventojams kiaušinis turi tą pačią reikšmę — jis yra gyvybės paslapties simbolis. Net 10, 11 ir 12 amžiaus kapuose buvo rasta daiktų kiaušinių lukštu. Dažyti kiaušiniai visiemis reiščia savotišką, simpatišką magiką. Tam, kuriam margutis yra dovanojamas, jis tampa savotišku talismanu, nešantis gėrį, laimę, vaisingumą.

Elena Bradūnaitė trumpai apžvelgė dail. Tamošaičio margučiu knygą, išskeldama jos svarbesnius brožuos. Užbaigdamą ji pasakė, kad, jeigu vienas dovano-tas margutis turėjo nešti laimę, tai dail. Tamošaičiui reikia padėkoti šimteriopai, nes jis mums padovanojo ne vieną, bet tūkstantį margučiu.

Vakaronės svečias dail. Tamošaitis kalbėjo apie lietuvių liaudies meną, kuris yra vienas iš seniausių. Kitos tautos daug anksčiau sumodernėjo ir savo tautinį rankų meną, kaip audimą ir siuvėnijimą, pakeitė į mašinos atliekamą audimą. Liaudies meno pagrindinė priemonė yra jo raštai.

Is kur kilo mintis, kad kiaušinius reikia marginti? Stebinti gamta, matome, kad paukščių kiaušiniai yra margi, šlakuoti, puikiai prisitaikantys prie gamtos. Kiaušinių marginimas tapo būdinga dailės šaka viso pasaulio gyventojams. Juos net daro iš porceliano, marmuro, medžio. Caro laikais buvo populiariu

Šilbajoris ir Kavolis Chicagoje

Prieš keletą mėnesių Akademines skautijos leidykla atliko gerą darbą — išleido prof. dr. Rimvydo Šilbajorio knygą „Žodžiai ir prasmė“. Tai po įvairių mūsų periodiką išmėtytų literatūros kritikos straipsnių rinkinys. Šiame rinkinyje sudėti okupuotosios Lietuvos rašytojų kūrybą gvildenantys straipsniai. Dr. Šilbajorio recenzijų ir etudų, skirtų išeivijos autorių darbams, užtektų, be abejo, antram panašios apimties leidimui. Šilbajoris — ir produktyviausias, ir kartu vienas rimčiausių mūsų literatūros mokslinių nagrinėtojų išeivijoje.

Kovo 26 d. Jaunimo centro kavinėje akademikai skautai surengė pakilų šios knygos sutikimą. Vakara atidarė rengėjų vadovas Rimantas Dirvonis, pakviesdamas programai toliau vadovauti Liutą Mockūną (rinkinio redaktorių ir įvado autorių). Supažindinimas su naująja knyga buvo trijų dalių. Pirmiausia — Violetos Kelertienės (gyv. Madison, Wisc.) atsiliepimas apie knygos turinį, straipsnių išdėstymą ir paties auditoriaus kaip literatūros mokslo lininko pažiūrų vystymąsi, jo pastangų kryptį, pobūdį, stipriąsias ir silpnąsias jo darbo puses. Prelegentė kalbėjo kritiškai, dalykiškai, su plonyčiu humoru ir aptariamojo objekto per daug neliaupsindama (kaip kartais panašiomis progomis mėgstama daryti).

Antroje programos dalyje knyga išradingai pagerbė „Antro kaimo“ trupės nariai A.T. Antanaitis (prievažda), Jūrėtė Jakštytė, Eugenijus Butėnas ir Juozas Kapočinskas. Jie padėklamavo

keletą knygų aptartų eilėraščių, prievaždų tuo pačiu perteikiant ir Šilbajorio komentarus apie kiekvieną jų eilėraščių. Be to, iš magnetofono aparato buvo paleisti ir savo kūrybą skaitantieji J. Degutytes, E. Mieželaičio ir J. Grušo balsai. Montžas užsibaigė auditoriją ypač sužavėjusiu dalyku — Juozo Marcinkevičiaus (Justino brolio) epilogu „Čičinskas“. Tai puiki alegorinė humoreska, kurią antrakaimiečiai perteikė su jiems būdingu teatrinio aplombu.

Po pertraukos sekė trečioji dalis — L. Mockūno pokalbis su dail. R. Šilbajoriu. Jame svečias nupiešė gyvą savo kaip kritiko autoportretą. Iš to išryškėjo, kad Šilbajoris ir rašytojo darbą žiūrė kaip ir realybės vaizdavimą, o kaip ir naujos, specifinės literatūrinės tikrovės sukūrimą. Dėl to ne vietoje esąs klausimas, kiek tam tikras kūriny „atitinka tikrovę“. Tendencija ne esamąją tikrovę vaizduoti, o kurti visiškai naują, ligšiol neegzistavusį pasaulį glūdi pačioje literatūrinės kalbos prigimtyje — ir čia kritikas patavavo pavyzdžių iš Donelaičio ir net Maironio (tikrai ne „hermetiško“ poeto!). Tuo pačiu Šilbajoris pasisakė, jog jam atrodo neįmanoma (o geriausia atveju neįdomu) literatūros kūrinių kiekybiškai „vertinti“ — ar vertės atžvilgiu lyginti ištas literatūras, pvz., išeivijos su okupuotos Lietuvos ar lietuvių su „pasauline“.

Vakara prieš tai toje pačioje Jaunimo centro kavinėje vyko santaričių šviesiečių surengta dr. Vytauto Kavolio paskaita „Lie-

tuvių moralinės vaizduotės evoliucija“. Ir čia buvo tam tikra prasme kalbama apie „meninius pasaulius“, tik ne estetiniu, o „ideologiniu“ jų atžvilgiu. Tiksliau kalbant, prelegentas ryškino, ką naujo ir būdingo į mūsų samoningumą įneš V. Kudirkos, Čiurlionio (kaip „tradicijos“) kont-rastu šiedviem buvo trumpai užsiminta Šatrijos Ragana, Putino, Nykos Niliūno ir T. Venclvos moralinės vizijos.

Provokatyvi ir turininga paskaita išaukė klausytojų reakciją. Taikliai dr. Kavolis atskleidė Remeikio pastabą dėl J.-J. Rousseau „generalinės valios“ doktrinos sąryšio su M. K. Čiurlionio pasaulėjauta. Į kitus paklausimus dėl jo išdėstytoje panoramoje pastebėtų spragų prelegentas atsakė, kad jis parinęs tik charakteringiausias ir originaliausias pavyzdžius, kad vienoj paskaitoj jis negalėjęs įglauti visko ir kad kai kas pasigėso to būvę už temos ribų. Vis dėlto pasiliko tam tikra prasme neišauk, kokių pagrindų rėmėsi pateiktųjų moralinės vaizduotės šuolių atranka, kai greta grynai meninių išsiskymų (pvz., Putino ar Nykos) buvo rikiuojami vien tik publicistiniai (ne poetiniai!) T. Venclvos (ar net ir V. Kudirkos) pasisakymai, tuo tarpu nekreipiant dėmesio į gal nemažiau reikšmingus to paties pobūdžio proveržius pirmajame Lietuvos nepriklausomybės periodo dešimtmetyje (kuris primygtinai, bet neteisingu paskaitininko pareiškimu moralinės vaizduotės proveržiais nepasizymėjęs).

M.

padovanoti porcelianinį margutį.

Toliau dail. Tamošaitis kalbėjo, kad kiekviena tauta skiriasi nuo kitų savita kultūra, savitu menu ir savitais tautiniais raštais. Margučio meną jis palygino su kalbos raštu. Kalbos raštas susideda iš raidės, žodžio ir sakinio, kuriuo išreiškiame savo mintis kūrinyje. Panašiai yra ir su margučiu meno grožiu. Ornamentų raštų dalelytė atstoja raidę, žodis — ornamentą, sakiny — ornamentų grupę, o kūriny — spalvotą ornamentų pyne, kuria išlavinta margintojo ranka gali daug ką parodyti, išreikšti.

Kaip dail. Tamošaitis aiškino, kiekvienas liaudies menas turi savo srities raštus. Tautinė juosta turi savo raštus, drožinėtas medis — savo, dažytas kiaušinis savo. Šie raštai nemaisomi, tiksliai tu pačių sričių raštų daroma variacija.

Dail. Tamošaitis tęsė, kad jis margučiu knygą pradėjo rašyti todėl, kad iki šiol tokios knygos dar nėra mūsųose išleista nei Lietuvoje, nei išeivijoje, kai tuo tarpu jau kelios knygos yra išleistos ukrainiečių. Dail. Tamošaičio knyga jau paplito po įvairias valstybes, bibliotekas, universitetus, kitas institucijas ir privačius knygų mylėtojus. Ši knyga yra didelis įnašas į mūsų kultūrinį gyvenimą, paties autoriaus žodžiais tariant „apie mūsų mažiausią tautodailės meno kūrinių“.

Saulė Jautokaitė

Dail. Lietuvių Tautodailės instituto vakaronės dalyvių š.m. kovo mėn. 18 d. Jaunimo centro kavinėje, Chicagoje.

Nuotrauka Jono Tamulaičio